

bere possemus, sed iudicio doctrinæ sobriæ, quæ in ipsis quoque libris veteribus clara est. Longè quippe fuit iste Razius à verbis illis, ubi legitur: *Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe.* Non ergo fuit iste vir eligendæ mortis sapiens, sed ferendæ humilitatis impatiens.

Eccli. 2. 4.

8. Scriptum est, quod voluerit *nobiliter & viriliter mori*; sed numquid, ideo sapienter? *Nobiliter*, scilicet, ne libertatem sui generis captivus amitteret: *viriliter* autem, quod tantas vires animi haberet, quibus idoneus esset ut se ipse perimeret; quod gladio cum implere non posset, de muro se præcipitem dedit, & sic adhuc vivus abruptam cucurrit ad petram, atque ibi jam exsanguis intestina sua produxit, quæ utraq; manu dissipata spargebat in populum, ac deinde postea defessus occubuit. Magna hæc sunt, nec tamen bona. Non enim bonum est omne quod magnum est; quoniam sunt magna etiam mala. Deus dixit: *Innocentem & justum ne occidas.* Si ergo iste innocens & justus non fuit, cur proponitur imitandus? Si autem innocens & justus fuit, quare interfector innocentis & justus, id est, ipsius Razii, insuper putatur esse laudandus?

Exod. 23.
7.

9. Hæc interim, ne nimium proluxa fiat, huic epistolæ implendæ satis sint. Debeo autem thamugadensibus ejusmodi ministerium caritatis, quoniam mihi & voto tuo & ab honorabili & carissimo filio meo Eleusino, qui tribunatum apud eos egit, bene insinuati sunt, ut ambabus epistolis Gaudentii donatistarum episcopi, & maxime posteriori, quam secun- cum Scripturas sanctas se fecisse arbitratur, ita

ita respondeam, ne aliquid prætermissum putetur.

EPISTOLA CCVIII. *

Augustinus Feliciæ virgini, quæ malam quorundam Ecclesiæ pastorum vitam, iniquiori animo ferebat (an Antonii fus-salensis de quo in subsequente epistola?) monens ne scandalis offensa ab Ecclesia catholica recedat.

* Aliàs
CCIX
quæ autem
208. erat
nunc 218.

Dominæ meritò suscipiendæ & in Christi membris honorandæ filiæ FELICLÆ, AUGUSTINUS in Domino salutem.

1. NON dubito animum tuum & pro tua fide & pro aliorum infirmitate vel iniquitate turbatum; cum sanctus Apostolus plenus visceribus caritatis confiteatur, & dicat: *Quis infirmatur, & non ego infirmor? Quis scandalizatur, & non ego uxor?* Unde etiam ego ipse compunctus, & pro tua, quæ in Christo est, salute sollicitus, has vel consolatorias, vel exhortatorias litteras ad tuam sanctitatem dandas putavi: quoniam in Domini nostri Jesu Christi corpore, quod est Ecclesia ejus & unitas membrorum ejus, germanissima nobis facta es, quæ tamquam honorabile membrum in ejus compage diligeris, & nobiscum illius sancto Spiritu vivis.

Scripta,
forte circiter
an. 423.
2. Cor. II.
29.

2. Unde te admoneo ne gravius perturberis his scandalis, quæ ideo ventura prædicta sunt, ut quando venirent, reminiscere-

mur esse prædicta, & non eis valde commoveremur. Nam hæc ipse Dominus in Evangelio ita prædixit: *Væ mundo ab scandalis: oportet venire scandala: vā autem homini illi per quem scandalum venit.* Qui sunt ipsi homines, nisi de quibus dicit Apostolus: *Sua querentes, non quæ Jesu Christi?* Alii sunt ergo qui propterea tenent pastorales cathedras, ut Christi gregibus consulant; alii verò qui propterea in eis sedent, ut suis honoribus temporalibus & commodis sæcularibus gaudeant. Ista duo genera pastorum, aliis morientibus, aliis nascentibus, in ipsa Catholica necesse est usque ad finem sæculi & usque ad Domini iudicium perseverent. Si enim temporibus Apostolorum fuerunt tales, inter quos falsos fratres Apostolus gesseret, & diceret: *Periculis in falsis fratribus;* nec eos per superbiam separaret, sed per tolerantiam sustineret; quanto magis temporibus nostris necesse est ut sint, cum de tempore hujus sæculi, quod propinquat ad finem, apertissimè Dominus dicat: *Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet caritas multorum?* Sed quod sequitur, nos debet consolari & exhortari: *Qui perseveraverit, inquit, usque in finem, hic salvus erit.*

3. Sicut autem sunt pastores boni & mali, sic etiam in ipsis gregibus sunt & boni & mali. Boni, ovium nomine significantur; mali verò, hœdi appellantur: sed commixti pariter pascunt, donec veniat princeps pastorum, qui dictus est *unus pastor;* & quem admodum ipse promisit, separet sicut pastor oves ab hœdis. Nobis enim imperavit congregationem, sibi autem servavit separationem: quia ille debet separare, qui nescit

Matth. 18.
7.

Phil. 2. 21.

2. Cor. 11.
26.

Matth. 24.
12.

Ibid. 13.

Joan. 10.
16.

Matth. 25.
32.

errare. Nam qui separare ante tempus, quod sibi Dominus servavit, superbi * servi faciliè ausi sunt, ipsi potiùs ab unitate catholica separati sunt. Nam schismate immundi mundum gregem unde habere potuerunt?

4. Ut ergo in unitate maneamus, nec offensi scandalis palearum aream dominicam deseramus, sed potiùs usque in finem ventilationis frumenta perseveremus, & communitam stipulam firmo caritatis pondere toleremus; ipse Pastor noster in Evangelio de pastoribus bonis nos admonet, ut propter bona opera eorum, nec in eis ipsis nostram spem ponamus; sed eum, qui tales illos fecit, Patrem, qui in cælis est, glorificemus & de pastoribus malis, quos nomine scribarum & pharisæorum significare voluit, docentes bona, & facientes mala.

5. Nam de bonis pastoribus ita loquitur: *Vos estis lumen mundi. Non potest civitas abscondi super montem constituta; neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.* De malis autem pastoribus oves admonet, dicens: *Super cathedram Moysi sedent: quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt.* His auditis, oves Christi etiam per malos doctores vocem ipsius audiunt, & unitatem illius non relinquunt: quia bonum, quod eos audiunt dicere, non est ipsorum, sed illius. Et ideo secure oves pascuntur, quia & sub malis pastoribus pascuis dominicis nutriuntur.

Non

* Donatis-
tæ.

Matth. 3.
12.

Matth. 5.
14. &c.

Matth. 23.
2. 3.

Non autem faciunt malorum facta pastorum, quia talia opera non sunt illius, sed ipsorum. Quos autem bonos vident, non solum audiunt bona, quæ dicunt; sed etiam imitantur bona, quæ faciunt. De talibus erat

I. Cor. II. 1. Apostolus, qui dicebat: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Iste lumen erat illuminatum à lumine sempiterno ipso Domino Jesu Christo, & in candelabro positum erat; quia in ejus cruce gloriabatur; unde ait: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.* Et quia non sua quærebat, sed quæ Jesu Christi, quamvis ad imitationem suam, quos per Evangelium genuerat, hortatur: tamen corripit graviter eos, qui per Apostolorum nomina schismata fecerunt; & oburgat illos qui dicebant: *Ego sum Pauli. Numquid Paulus pro vobis, inquit, crucifixus est? Aut in nomine Pauli baptizati estis?*

6. Hinc intelligimus & bonos pastores, non sua quærentes, sed quæ Jesu Christi; & bonas oves, quamvis imitentur facta pastorum bonorum, tamen in eis non ponere spem suam, quorum ministerio sunt congregata; sed in Domino potiùs, cujus sanguine sunt redemptæ: ut quando fortè incurrerint in pastores malos, doctrinam illius prædicantes & sua mala opera facientes, quæ dicunt, faciunt; quæ autem faciunt, non faciant; nec propter filios iniquitatis, pascua deserant unitatis. In catholica enim Ecclesia, quæ non in sola Africa, sicut pars Donati, sed per omnes gentes, sicut promissa est, dilatatur atque diffunditur, in universo mundo, sicut dicit Apostolus, *fructificans & crescens*, & boni sunt & mali. Ab ea verò

sc-

separati, quamdiu contra illam sentiunt, boni esse non possunt; quia etsi aliquos eorum bonos videtur ostendere quasi laudabilis conversatio, malos eos facit ipsa divisio, dicente Domino: *Qui mecum non est, adversum me est; & qui mecum non colligit, spargit.* **Matth. 12. 30.**

7. Unde & exhortor, domina meritò suscipienda, & in Christi membris honoranda filia, ut quod tibi Dominus præstitit, fideliter teneas, eumque corde toto diligas, & ejus Ecclesiam, qui te non permisit virginitatis tuæ fructum cum perditis perdere vel perire. Si enim de isto sæculo exires separata ab unitate corporis Christi, nihil tibi prodesset servata integritas corporis tui. Sed Deus, qui dives est in misericordia, fecit juxta te quod in Evangelio scriptum est; cum se excusarent invitati ad cœnam patris familias, inter cetera dixit servis suis: *Exite in vias & sepes, & quoscumque inveneritis cogite intrate.* Tu ergo quamvis dilectionem sincerissimam debeas etiam bonis servis ejus, per quorum ministerium intrare coacta es; in illo tamen debes spem ponere, qui convivium præparavit, cui & tu ad vitam æternam beatamque sollicita es. Ei quippe commendans cor tuum, & propositum tuum, & sanctam virginitatem tuam, & fidem, & spem, & caritatem tuam, non moveberis scandalis, quæ abundabunt usque in finem; sed stabili robore pietatis salva eris, atque in Domino gloriosa, in ejus unitate perseverando usque in finem. Quomodo autem hanc acceperis pro te sollicitudinem meam, quam quibus potui litteris tibi insinuare curavi, fac ut noverim rescriptis tuis. Dei misericordia & gratia te semper protegat.

EPIS-

EPISTOLA CCIX.*

* *Aliàs*
CCLXI.
quæ autem
209. erat,
nunc 208.

Augustinus Cælestino Romano pontifici, de ipsius electione pacificè facta (quæ ad finem anni 422. referri potest) gratulatur; tum exponit causam Antonii episcopi fussalensis, qui administratione ecclesiæ suæ ob scelera privatus, appellaverat ad apostolicam sedem: atque obtestatur ut latam in ipsum sententiam vigere sinat.

Domino beatissimo & debita caritate venerando sancto papæ CÆLESTINO, AUGUSTINUS in Domino salutem.

Scripta
Fortè in-
cunte an.
423.

I. PRIMUM gratulationem reddo meritis tuis, quòd te in illa sede Dominus Deus noster sine ulla, sicut audivimus, plebis suæ discissione constituit. Deinde insinuo sanctitati tuæ, quæ sint circa nos, ut non solum orando pro nobis, verum etiam consulendo & opitulando subvenias. In magna quippe tribulatione positus hæc ad tuam beatitudinem scripta direxi. Quoniam volens prodesse quibusdam in nostra vicinitate membris Christi, magnam illis cladem improvidus & incautus ingressi.

2. ^a Fussala dicitur hipponensi territorio con-

^a Miracula quædam in fussalensi territorio divinitus facta narrantur in lib. 22. de Civit. Dei c. 8. quo ex loco apparet idem territorium ad hipponensis episcopi curam pertinuisse adhuc eo tempore, quo illa contigerunt; id est, cum Maximinus sinitensis, ibidem laudatus, jam accesserat ad Ecclesiæ commutationem; adeoque post annum

confine castellum: antea ibi numquam episcopus fuit, sed simul cum contigua sibi regione ad parœciam hipponensis ecclesiæ pertinebat. Paucos habebat illa terra catholicos, ceteras plebes illic in magna multitudine hominum constitutas donatistarum error miserabiliter obtinebat, ita ut in eodem castello nullus esset omnino catholicus. Actum est in Dei misericordia, ut omnia ipsa loca unitati Ecclesiæ cohærent; per quantos labores & pericula nostra, longum est explicare: ita ut ibi presbyteri, qui eis congregandis à nobis primitus constituti sunt, expoliarentur, cæderentur, debilitarentur, excæarentur, occiderentur: quorum tamen passionibus inutiles ac steriles non fuerunt, unitatis illic securitate perfecta. Sed quòd ab Hippone memoratum castellum millibus quadraginta sejungitur, cum in eis regendis, & eorum reliquiis licet exiguis colligendis, quæ in utroque sexu aberrabant, non minaces ulterius, sed fugaces, me viderem latius quam oportebat extendi, nec adhibendæ sufficere diligentia, quam certissima ratione adhiberi debere cernebam, episcopum ibi ordinandum, constituendumque curavi.

3. Quod ut fieret, aptum loco illi congruumque requirebam, qui & punica lingua esset instructus; & habebam de quo cogitabam paratum presbyterum, propter quem ordinandum, sanctum ^a senem qui tunc primatum

num 405. quo ille anno ex episcopo donatista factus est catholicus.

^a Hic, nisi fallimur, subintelligendus venit Silvanus zumensis, in Numidiæ primatu decessor Valentini baianensis. At infra n. 6. denotari videtur Valentinus ipse, qui primatum gerebat anno 419. ut patet ex epistola synodica africanorum patrum ad Bonifacium.

tum Numidiæ gerebat, de longinquo ut veniret rogans litteris impetravi. Quo jam præsentem, omniumque in re tanta suspensis animis, ad horam nos ille, qui mihi paratus videbatur, omni modo resistendo destituit. Ego autem qui utique, sicut exitus docuit, differre potius debui, quàm periculosum præcipitare negotium, dum nolo gravissimum & sanctissimum senem ad nos usque fatigatum sine effectu, propter quem venerat tam longè, ad propria remeare, obtuli non petentibus a quemdam adolescentem a Antonium, qui mecum tunc erat, in monasterio quidem à nobis à parvula ætate nutritum, sed præter lectionis officium nullis clericatus gradibus & laboribus notum. At illi miseri, quod futurum fuerat ignorantes, offerenti eum mihi obedientissimè crediderunt. Quid plura? factum est: esse illis episcopus coepit.

4. Quid faciam? Nolo apud tuam venerationem gravare, quem nutriendum collegi; nolo deserere, quos colligendos timoribus & doloribus parturivi; & quomodo utrumque agam reperire non possum. Res quippe ad tantum scandalum venit, ut in eum hic apud nos causas dicerent, qui de illius episcopatu suscipiendo, tamquam benè sibi consulentibus, obtemperaverant nobis. In quibus causis cum stuprorum crimina capitalia, quæ non ab ipsis, quibus episcopus erat, sed ab aliis quibusdam objecta fuerant, probari minimè potuissent, atque ab iis quæ invidiosissimè jactabantur, videretur esse purgatus, tam miserandus factus est, & nobis & aliis, ut quidquid

^a Fortean hic ipse est, qui inter milevitanæ synodi patres nominatur suprâ in epistola 176.

quid à castellanis & illius regionis hominibus de intolerabili dominatione, de rapinis & diversis oppressionibus & contritionibus objiciebatur, nequaquam nobis tale videretur, ut propter hoc vel propter simul cuncta congesta episcopatu eum putarem esse privandum, sed restituenda quæ probarentur ablata.

5. Denique sententias nostras sic temperavimus, ut salvo episcopatu, non tamen omninò impunita relinquerentur, quæ non deberent vel eidem ipsi deinceps iterumque facienda, vel ceteris imitanda proponi. Honorem itaque integrum servavimus juveni corrigendo; sed corripiendo minuius potestatem, ne scilicet eis præset ulterius, cum quibus sic egerat, ut dolore justo eum sibi præset ferre omninò non possent, & cum suo illiusque periculo in aliquod scelus forsitan erupturam impatientiam sui doloris ostenderent. Quorum talis animus etiam tunc, quando cum eis de illo episcopi egerunt, evidentem apparuit; cum jam vir spectabilis Celer, de cujus adversum se præpotenti administratione conquisitus est, nullam gerat, vel in Africa, vel uspiam potestatem.

Exstant supra ad Celerem epistolæ 56. & 57.

6. Sed quid multis morer? Collabora, obsecro, nobiscum, pietate venerabilis, domine beatissime, et debita caritate venerande sancte papa, & jube tibi quæ directa sunt omnia recitari. Vide episcopatum qualiter gesserit: quem admodum judicio nostro usque adeò consenserit, communionem privatus, nisi prius fuisse assensibus omnia redderentur, jam postea ut re acta æstimatis rebus solidos seposuerit, ut ei communio redderetur: quàm versuta suasionem sanctum senem Primatem nostrum gravissimum virum, ut ei cuncta crederet, quem

ve-

velut omni modo inculpatum venerando papa Bonifacio commendaret, induxerit: & cetera quæ à me quid opus est recoli, cum memoratus venerabilis senex ad tuam sanctimoniam universa retulerit?

7. In illis autem multiplicibus gestis, quibus de illo nostrum iudicium continetur, magis deberem vereri, ne tibi minus severè, quàm oporteret, iudicasse videamur, nisi scirem vos tam propensos ad misericordiam, ut non solum nobis, quia illi peperimus, verum etiam ipsi existimetis esse parcendum. Sed ille quod à nobis aut benignè aut remissè factum est, in præscriptionem vertere atque usurpare conatur. Clamat: *Aut in mea cathedra sedere debui, aut episcopus esse non debui*; quasi nunc sedeat nisi in sua. Propter hoc enim loca illa eidem dimissa atque permissa sunt, in quibus & prius episcopus erat, ne in alienam cathedram contra statuta * Patrum translatus illicitè diceretur. Aut verò quisquam ita esse debet, sive severitatis, sive lenitatis actor, ut qui non visi fuerint episcopatus honore privandi, nullo modo in eis aliquid vindicetur; aut in quibus aliquid visum fuerit vindicandum, episcopatus honore priventur.

8. Existunt exempla, ipsa sede apostolica iudicante, vel aliorum iudicata firmante, quosdam pro culpis quibusdam, nec episcopali spoliatis honore, nec relictos omnimodis impunitos. Quæ ut à nostris temporibus remotissima non requiram, ^a recentia memorabo

^a Ad rem sufficere potuissent superiorum temporum exempla, etiam extra Africam quæsita. Sed præsentissima habebat ea quæ profert, si nimirum, id quod verisimile est, episcopi illi, ut ipse quoque Antonius, Apianii presbyteri facto incitati confugerant pariter ad romanum

* Conc. Nicæna. c. 16.
Sard. c. 1.
Autloch. c. 21. &c.

bo. Clamet Priscus provinciæ cæsariensis episcopus: Aut ad Primatum locus sicut ceteris & mihi patere debuit, aut episcopatus mihi remanere non debuit. Clamet alius ejusdem provinciæ Victor episcopus, cui relicto in eadem poena, in qua & Priscus fuit, nusquam nisi in diocesi ejus ab aliquo communicatur episcopo: clamet, inquam: Aut ubique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui. Clamet tertius ejusdem provinciæ Laurentius episcopus, & prorsus hujus vocibus clamet: Aut in cathedra, cui ordinatus sum, sedere debui, aut episcopus esse non debui. Sed quis ista vituperet, nisi qui parum attendit, nec inulta omnia relinquenda, nec uno modo omnia vindicanda?

9. Quia ergo pastorali vigilique cautela beatissimus papa Bonifacius in epistola sua posuit, de Antonio loquens episcopo, & ait: *Si ordinem rerum nobis fideliter indicavit*; accipe nunc ^a ordinem rerum, quem ille in suo libello reticuit; ac deinde quæ post ejus sanctæ memoriæ viri in Africa lectas litteras gesta sunt: & subveni hominibus opem tuam in Christi misericordia multò avidius quàm ille poscentibus, à cujus inquietudine desiderant liberari. Judicia quippe illis, & publicas potestates, & militares impetus tamquam ^b exsecu-

TOM. V.

R

tu-

num antistitem, ut ejus auctoritate in integrum restituerentur.

^a Quædam & hic & infra n. 10. verba restitimus, aliosque plures locos mendis purgavimus ad codicem Vaticanum; quod unum hactenus repertum est exemplar hujus epistolæ, ante annos, ut videtur, ducentos exaratum.

^b Hæc idcirco spargebantur in vulgus, quòd africani patres per id tempus deliberationem habuissent non semel adversus appellaciones episcoporum Africæ ad romanam sedem. Qua de re postmodum scribunt ad ipsum Cælestinum: *Impendit deprecamur, ut deinceps ad vestras au-*

Triplex
genus pœ-
næ episco-
pis inflic-
tæ.

1. Pet. 5. 3.

turos apostolicæ sedis sententiam, sive ipse, sive rumores creberrimi comminantur, ut miserii homines christiani catholici graviora formident à catholico episcopo, quàm, cum essent hæretici, à catholicorum imperatorum legibus formidabant. Non sinas ista fieri, obsecro te per Christi sanguinem, per Apostoli Petri memoriam, qui christianorum præpositos populorum monuit, ne violenter dominentur in fratres. Ego fusalenses catholicos filios in Christo meos, & Antonium episcopum filium in Christo meum, benignitati caritatis sanctitatis tuæ, quia utrosque diligo, utrosque commendo. Neque fusalensibus succenseo: quia justam de me querimoniam ingerunt auribus tuis, quòd eis hominem nondum mihi probatum, nondum saltem ætate firmatum, à quo sic affligerentur, infixi. Neque huic noceri volo, cui quantò magis sinceram habeo caritatem, tantò magis pravæ ejus cupi-

res hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere: quia hoc etiam Niceno concilio definitum facile advertet venerabilitas tua. Nam etsi de inferioribus clericis vel laicis videtur ibi præcavere; quantò magis hoc de episcopis voluit observari, ne in sua provincia communionem suspensi, à tua sanctitate vel festinatò, vel præpropere, vel indebitè videantur communioni restitui? Et infra demùm rogant: Executores etiam clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne famosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere. Ceterùm Cælestinus nihil tale est molitus, quale verebatur Augustinus; siquidem Antonio reddita numquam apparet ecclesiæ fusalensis administratio, quam in se receptam Augustinus gerebat adhuc sub vitæ finem, uti intelligitur ex epistola ad Quodvultdeum hic 224 in qua fusalensem presbyterum ipsi commendat, eumque ad suam curam pertinere significat. At vita functo Antonio suffectum alium fuisse par est credere. Certè in notitia Africæ censetur inter numidas episcopos Melior fusalensis. Notata hæc sint ad conciliandam fidem huic epistolæ, quam eruditus nonnullis in suspicionem venisse intelligimus.

piditati obsisto. Utrique misericordiam mereantur tuam; illi ne mala patiantur, iste ne faciat: illi ne oderint Catholicam, si à catholicis episcopis, maximèque ab ipsa sede apostolica, contra catholicum non eis subvenitur episcopum; iste autem ne se tanto scelere obstringat, ut quos molitur invitos facere suos, à Christo faciat alienos.

10. Me sanè, quod confitendum est beatitudini tuæ, in isto utrorumque periculo, tantus timor & mœror exeruciat, ut ab officio cogitem gerendi episcopatus abscedere, & me lamentis errori meo convenientibus dedere, si per eum, cujus episcopatu per imprudentiam suffragatus sum, vastari Ecclesiam Dei, & quod ipse Deus avertat, etiam cum vastantis perditione perire conspexero. Recolens enim quod ait Apostolus: *Si nosmetipsos judicaremus, à Domino non judicaremur*; judicabo meipsum, ut parcat mihi, qui judicaturus est vivos & mortuos. Si autem & membra Christi, quæ in illa regione sunt, ab excruciantissimo timore ac tristitia recreaveris, & meam senectutem hac misericordii justitia fueris consolatus, retribuere tibi, & in præsentis & in futura vita, bona pro bonis, qui per te nobis in ista tribulatione succurrit, & qui te in illa sede constituit.

1. Cor. II. 31.

EPISTOLA CCX. *

* *Alia*
LXXXVII.
quæ autem
210. *erat,*
nunc 57.

*Augustinus Felicitati & Rustico de malis to-
lerandis, & de fraterna correptione, fortè oc-
casione tumultus in sanctimonialium conver-
tu exorti, de quo in epistola proximè
post hanc subsequente.*

Dilectissimæ & sanctissimæ matri FELICITA-
TI, & fratri RUSTICO, & soribus quæ vo-
biscum sunt, AUGUSTINUS & qui mecum
sunt, in Domino salutem.

Scripta
circa hoc
tempus.

1. **BONUS** est Dominus, & misericor-
dia ejus ubique diffusa, quæ nos de vestra ca-
ritate in suis visceribus consolatur. Quantum
enim diligit credentes & sperantes in se, &
illum, atque invicem diligentes, & quid eis in
posterum servet, hinc maximè ostendit, cum
infidelibus, & desperatis, & perversis, quibus
in mala voluntate usque in finem perseve-
rantibus ignem cum diabolo æternum mina-
tur, in hoc tamen sæculo bona tanta largi-
tur: *Qui facit oriri solem suum super bo-
nos & malos, & pluit super justos & injus-
tos.* Breviter enim aliquid dictum est, ut plu-
ra cogitentur. Quàm multa enim habeant im-
pii in hac vita munera & dona gratuita ab illo,
quem contemnunt, enumerare quis potest? In-
ter quæ illud magnum, quòd exemplis interpo-
sitarum tribulationum, quas hujus sæculi dul-
cedini tamquam bonus medicus miscet, admo-
net eos, si adtendere velint, fugere ab ira ven-
tura; & cum in via sunt, id est, in hac vita,
con-

Matth. 5.
45.
Beneficia
Dei in ma-
los.

concordare cum sermone Dei, quem sibi
adversarium fecerunt malè vivendo. QUID
ergo NON MISERICORDITER præstat
hominibus à Domino Deo, à quo etiam tri-
bulatio beneficium est? Nam res prospera
donum est consolantis, res autem adversa do-
num est admonentis Dei. Et si hæc præstat,
ut dixi, etiam malis, quid præparat sustinen-
tibus se? Quorum in numero vos per illius
gratiam congregatos esse gaudete, sustinentes
invicem in dilectione, studentes servare uni-
tatem spiritus in vinculo pacis. Non enim de-
erit quod in vobis invicem sufferatis, nisi cum
vos ita purgaverit Dominus, absorpta morte
in victoriam, ut sit Deus omnia in omnibus.

Eph. 4. 3.
1. Cor. 1 5.
54.

2. Dissensiones autem nunquam debent
amari; sed aliquando tamen aut à caritate nas-
cuntur, aut caritatem probant. Quis enim fa-
cile invenitur qui velit reprehendi? Et ubi est
ille sapiens, de quo dictum est: *Corripe sa-
pientem, & amabit te?* Numquid tamen ideo
non debemus reprehendere & corripere fra-
trem, ne securus tendat in mortem? Solet
enim fieri, & frequenter accidit, ut ad ho-
ram contristetur, cum reprehenditur, & resis-
tat, & contendat; & tamen postea conside-
ret secum in silentio, ubi nemo est nisi Deus
& ipse, nec timet displicere hominibus, quia
corripitur; sed timet displicere Deo, quia non
corrigitur; & deinceps non faciat illud, in quo
justè reprehensus est, & quantum odit pecca-
tum suum, tantum diligit fratrem, quem sen-
sit hostem peccati sui. Si autem de illo nu-
mero est, de quo dictum est: *Corripe stul-
tum, & adjiciet ut oderit te;* non de cari-
tate illius dissensio nascitur, sed tamen cari-
tatem reprehensoris sui exercet & probat; quia

Correptio
odiosa, at
non negli-
genda.

Prov. 9. 8.

Ibidem.

non ei reprehenditur odium, sed dilectio quæ cogit reprehendere, imperturbata perdurat, etiam cum ille qui reprehensus est, odit. Si autem ille qui corripit, reddere vult malum pro malo ei, qui corripienti indignatur, non fuit dignus qui corriperet, sed dignus planè qui etiam ipse corripì deberet. Hæc agite, ut inter vos aut non existant indignationes, aut exortæ statim celerrima pace perimantur. Majorem date operam concordandis vobis quam redarguendis. Quia sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit; sic ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit. Hæc ergo agite, & Deus pacis erit vobiscum, orantes simul & pro nobis, ut ea quæ benè monemus, alacriter impleamus.

ADMONITIO

IN LIBRUM

DE FIDE ET OPERIBUS.

AD initium anni 413. referendus est iste liber. In eo enim Augustinus librum de Spiritu & littera. qui sub anni 412. finem produit, à se paulò antè scriptum commemorat capite 14. Modò, ait, de hac quæstione prolixum librum edidi, qui inscribitur, de Littera & Spiritu. Propterea in *Recreat.* 2. recensito eodem libro de Spiritu & Littera, mox in eum qui de Fide & operibus est, retractionem subiecit in hæc verba: Interea mis-

missa sunt mihi à quibusdam fratribus... scripta nonnulla: ea nimirum quæ refellenda hîc suscepit.

Scripta verò illa eruditus Garnerius in *append. ad 1. part. Oper. M. Mercatoris pag. 117. censet non alia fuisse, quàm quæ Hieronymus sive in Isaiam edidit, sive in epistolas Pauli, & sumtas ab Hieronymo arbitratur quæstiones illas tres, quas hîc Augustinus, tacito nomine, præ reverentia, inquit, tanti viri, tractat & refellit. Opinione hanc nos confirmare non audemus. Nam quod spectat quæstionem primam, quæ est de omnibus citra discrimen admittendis ad baptismum, ita ut adulteri nec ipsi repellantur noti ac pertinaces, qui vitam mutare nolunt, nihil in Hieronymo consentaneum huic errori deteximus. Ad secundam verò quæstionem, qua perversum ac præposterum dicebatur, prius morum christianorum doctrinam tradere, ac deinde baptizare, id posset facile pertrahi, quod Hieronymus in Matth. 28. scripsit: Ordo præcipuus, jussit Apostolis ut primùm docerent universas gentes, deinde fidei intinguerent sacramento, & post fidem ac baptismum quæ essent observanda præciperent. Quamquam fortè pius interpretes minimè curabat, ne baptismo præmitteretur, sed tantum ne omninò præmitteretur morum doctrina, tradenda certè vel post baptismum, & baptizatis observanda. Pro tertia demùm quæstione, quæ fuit de baptizatis, etiamsi mores quantumlibet improbos emendare noluerint, per fidem salvandis, profertur illud ex ejus dialogo 1. adversus Pelag. Si Origenes omnes rationabiles creaturas dicit non esse perdendas, & dia-*